

Csík Mónika

KALÁCSMADÁR

Az asszonynak egérfarknyi kontya volt. Seszínű, pár szálból font. A fonás választékai harminc vagy talán hatvan év (ki emlékszik hajszálpontosan a hajviselet divatjára ennyi év távlatából?) egyazon begyakorolt mozdulata nyomán szelődültek kunkori csigává. Abban mindenesetre biztos volt az egérfarknyi kontyot viselő asszony, hogy a menyegzőjén rövidre vágott, bodorított frizurát viselt, s a gyerekek születése után is pár évig, de később már nem jutott frizorra, bodorításra, hát hagyta, nőjön, mint az árvalányhaj, mint a népdalok szép leányának kamillavirág illatú, földet seprő varkocsa. Egyszerűbb is volt reggel álomittasan, az ágy szélén, harangozó lábbal ülve, futtában összesodorni a szálakat. Mialatt kidörzsölte az álmot a szeme sarkából, s számbavette a napi teendőket, a kontyot is sikerült feltekerni, kipeckelni kontyútüvel, hogy estig kitarson.

Különböző fonási módokat ismert az egérfarknyi kontyot viselő asszony, hogyne ismert volna, legalább hatféleképp be tudta volna fonni a haját, de Isten tudja miért, a hagyományos, háromlábú fonatra állt mindig a keze. Mintha azok a kezek, a saját kezei (ezt különös hangsúllyal mondta) nem is a saját kezei lettek volna ilyenkor, hanem valaki máséi, egy halott kezei, egy angyal kezei, ki tudja, kinek a kezei, az egérfarknyi kontyot viselő asszony mindenesetre úgy érezte, hogy azokat a kezeket ilyenkor valaki más irányítja, valami rettentő nagy erő vezérli, hogy háromlábú fonás tekeredjen ki alóluk, nem valami divatosabb fajta.

Mondták is sokan a háta mögött, az utcabéli asszonyok a füle halatára is, hogy ilyen szép fonást, mint az egérfarknyi kontyot viselő asszonyé (akinek akkoriban még karnyi vastagságú varkocsa volt) sehol sem látni, és hogy neki különös tehetsége van a fonáshoz. Hogy ő ezzel lett megáldva. Fonási tudománnyal. Merthogy a napszámosmunka nem nagyon ment neki, mindig a sor végén haladt, a kapásbanda se-reghajtójaként, az ügyesebb kezűeknek kellett őt kiségetni. Orroltak is rá emiatt, hogy minek erőlteti a kapálást, minek veszi el a kenyeret más, fürgébb mozgású asszony elől, de ott volt a nyakában a regement kölyök, meg a részeges ember, na, az még az egérfogót is elitta a Dühöngőben, csak a pálinkán járt az esze, nem a kölkein, hogy azoknak

is be kell tömni karéj kenyérrel a szájukat. Hát eljárt kapálni az egérfarknyi kontyot viselő asszony (akinek akkoriban még karnyi vastagságú varkocsa volt), de idővel kiutálták. A kapásasszonyok kivetették maguk közül. Pedig csak az egyiküknek mondta el, miközben egymás mellett lépegettek és irtották a gatz a kukoricásban, hogy ő időnként úgy érzi, ezek a kezek nem is az ő kezei. Hogy talán egy halottnak vagy egy angyalnak a kezei. Hogy nem tudja irányítani őket. Az asszony másnapra elpletykálta az egész kapásbrigádban, ő pedig hiába bánta, hogy előző nap elkotyogta, késő volt. Kivetették. Nem mondták a szemébe, hogy zavarodottnak tartják, hanem azt hajtogatták, hogy semmi tehetsége a kapáláshoz, hogy lássa be, ehhez is kell fogékonyság, neki meg, hiába a több éves kapásmunka, mégsem áll a kezére a szerzőszám, kár tovább próbálkozni. A kapásasszonyok az ügyetlen mozdulataira hivatkoztak, de ő a fittyenő szemhéjukon, a gögös álltartásukon látta, hogy nem a kapálásról van szó, kiveri mindegyiküket a víz, miközben kifogást keresnek, és nem tudják levenni tekintetüket a kezéről, rebbenő pillantásuk folyton a kezén állapodik meg, ezen az ördögös kézen, amely nem kapálásra termett, amelyből ki is fordul a kapanyél.

Finommunkára való ez a kéz, mondta a plébános, miután ő elpanaszolta neki, hogy a kapálásnak befellegzett, és hogy a gyerekei elkopnak a koplalásban, hogy napról napra vékonyabbak és haloványabbak, és hogy ő, az egérfarknyi kontyot viselő asszony (akinek ekkorra már egérfarknyivá fogyott a karvastagságú varkocsa) attól tart, egy reggelre kiürül a ház, a gyerekek ágyacskáiban csak a hátrahagyott hálóingük marad, ők maguk meg elillannak, akár a füst.

A plébános hosszasan nézte az asszony krétaszín arcát, a hitvány kis varkocsot, a kezeit, amelyek időnként akár egy halott vagy egy angyal kezei, és megkérdezte, ért-e valamicskét a kalácsfonáshoz. Így került az asszony a parókiára kalácsfonónak, s készítette a fonatos kalácsot az egyházközség ünnepeire sok-sok évig.

Legszívesebben kútban kullogót készített az egérfarknyi kontyot viselő asszony a plébános úrnak, az azt szerette. Olyasféle kelt tésztát dagasztott, mint a hűsvéti fonottashoz, csak miután átszitálta az ember a lisztet, közepébe lötytyintette a kovászt, csöppnyi sót, vaját, majd jól átdolgozta a tésztát, hogy elváljon a vájdling falától, egy kalácskelesztő kosárban le kellett engedni a kútba. Abba a nagy kerekű, ásott kútba az udvar végén. Éppen hatvan tekerésnyire kellett engedni a kötelet, hogy a kosár a víz közelébe érjen, de ne legyen az alja nedves, majd várni négy órát, hogy a kalácstészta duplájára keljen a kútvíz hűs párájában.

Akkor felhúzni a kútból, ismét hatvan tekerés, majd a nagyvándlingban átdolgozni, fonatolni, madár alakra formázni és készre sütni, sorolta az egérfarknyi kontyot viselő asszony. A mellette ücsörgő újságíró nő láthatóan lemaradt a jegyzetelésben, az egérfarknyi kontyot viselő asszony pedig nem szerette volna, hogy a hétvégi lapszámba készülő szakácsriportba hiba kerüljön, ezért megismételte a receptet.

Miért épp madár alakúra formázza a kalácsot, tudakolta az újságíró nő, elvégre, tette hozzá, a madárforma kiügyeskedésével rengeteg a pepecsmunka. Hogy amelyik szárnyra tud kapni, elrepülhessen, magyarázta az egérfarknyi kontyot viselő asszony. Elrepülhessen, pillantott fel kérdően az újságíró nő a jegyzetfüzetéből. Megesik, hogy egyik-másik szárnyra kap, innen, a konyhaablakból figyelem, ahogy kirebbsenek a kéményen, körberöppennek az udvar felett, majd tovaszállnak a kiserdő felé, tette hozzá az egérfarknyi kontyot viselő asszony, miközben kötényébe törölte lisztes kezét. Az asztalra fektetett gyúródeszkán háromlábra fonatolt, madárforma kalácsok sorakoztak, sütésre várva. Illusztrációnak szánták őket a hétvégi lapszámba az imént begyűjtött kalácsrecept mellé.

Sándor Zoltán

J. K. ÉS A CSEVAP

A fiatal J. K. egy tolókokcsiba helyezett guminő társaságában érkezett az irodalmi konferenciára. A zsűfólásig megtelt terem hirtelen elnémult, mindenki a fiatalembert figyelte. J. K. elhelyezte különös kísérelőjét, majd letelepedett melléje a számára kijelölt helyen a kerek asztalnál. A mellette ülő hölgynek kissé arrébb kellett húzódnia székestől, hogy mindketten elférhessenek. J. K. bólintva megköszönte az előzékenységet, mire a nő csak elmosolyodott, egy pillantást vetett a csókos száju guminőre, és saját hajába túrva az előtte levő papirosokba mélyedt.

J. K. nem tudta egyértelműen megítélni asztaltársa viselkedését, sose tudta biztosra vehetően megállapítani a nők gondolatait. Egy régi barátinője egyszer horgolt csipkét küldött édesanyjának, azzal az üzenettel, hogy *Köszönet, amiért egy rendkívüli egyént hozott a világra!* J. K.-t meglehetősen felkavarta a gesztus. Rendkívüli lenne?! Addig ilyesmi eszébe sem jutott. Utána sem nagyon, csak évekkkel később fordult meg a fejében, hogy lehet a dologban valami, amikor a nőt magas állami tisztségre nevezték ki. J. K. viszont – rendkívüliség ide vagy oda – maradt egy ábrándos irodalmár.

Legalábbis a külvilág felé. A fiatal J. K. ugyanis nagyon különös viszonyt ápolt az irodalommal. Azt vallotta, hogy őt az irodalomban csupán két dolog érdekli: az írás és az olvasás! Később hallotta, hogy egy idős irodalomtörténész azt mondta, irodalmi élet nélkül nincs irodalom. J. K.-t mélyen megdöbbenette ez a kijelentés. Lehetséges, hogy tényleg így lenne?! – merült fel benne a kérdés. Még inkább nyomasztotta, vajon fordítva hogyan áll a dolog: irodalom nélkül lehetséges irodalmi élet? A fiatal J. K. nem tudta a pontos választ, de egyre inkább úgy találta, hogy igenis lehetséges.

A *Milyen a sikeres magyar regény?* elnevezésű tanácskozás közben elkezdődött. A résztvevők sorban felolvasták az alkalomra íródott tanulmányaikat. Ezekben az írásokban többek között olyan kifejezések hangoztak el, mint *posztstrukturális attitűd*, *plastikus metafora*, *szubjektumcentrikus dekonstrukció*, *genealógiai anamnézis*, *szubverzívó gesztus*, *heterotextuális hermeneutika* vagy a *regénytér alkímiaja*. J. K. elbűvölve hallgatta a sok elemző értekezést, a korábról ismert műveket új meg-